

YASMINA REZA (1959.)

Dramatičarka iransko-mađarsko-židovskog podrijetla, po osjećaju Francuskinja, rođena je u Parizu, gdje studira sociologiju i teatrologiju te glumu u školi Jacquesa Lecoqa. Neko vrijeme nastupa kao glumica u raznim glumačkim drušinama, a zatim se posvećuje pisanju filmskih i televizijskih scenarija te dramskih tekstova.

Njezin prvijenac, drama *Razgovori poslije pogreba* praižvedena je 1987. u Theatre Paris Villette, a hrvatsku praižvedbu ovaj je naslov imao u Dramskom programu Hrvatskog radija, a zatim na sceni riječkog HKD teatra 1998.

Slijede *Zimsko putovanje*, 1989, *Jaša*, 1993, *Art*, 1994, *Slučajan čovjek*, 1995, *Tri verzije života (Život x3)*, 2000 i *Španjolski komad*, 2004.

Osim *Razgovora*, hrvatske praižvedbe Rezinih kazališnih komada imali su *Art*, 1998. u produkciji Teatra u gostima i *Život x3* u zagrebačkoj Maloj sceni.

Prevedene na 35 jezika, njezine drame izvode se diljem svijeta, a nerijetko su dobivale prestižne nagrade, od kojih je najčešća nagrada Molière. Rekla je...

o svom pisanju...

"Ne pišem mnogo, ali mogu pisati bilo gdje i bilo što. To je moja snaga, uvijek sam otvorena za ljude i ideje. Ali, ja ne osjećam pisanje kao moju profesiju, zapravo ne znam što je moja profesija. Volim kazalište, volim riječi, stoga je logično da pišem za kazalište... Moj način pisanja je vrlo intuitivan, nije inteligentan, iako možda tako izgleda. Pišem iz vlastitog osjećaja slobode, osjećaja za riječi i ritam. Ponekad iz srca, ali ne često i mnogo."

o životu...

"Nisam tužna osoba. Odrasla sam s divnim roditeljima u kulturnoj i situiranoj sredini. Ali, bila sam nesretno dijete. Zašto, i znam i ne znam. Ali to nije vezano za moju obitelj. Na neki način, oduvijek sam znala da život nije lagan. Rođena sam s osjećajem da je život tužan."

o svom podrijetlu...

"Moje mađarsko-perzijsko-sefardsko podrijetlo učinilo je da se osjećam kao autsajder, ali to je dobro, osjećam to privilegijom. Zbog toga nisam tužna, volim se smijati, ali to ne znači da sam sretna. Pisanje mi pomaže da preživim. Ne vjerujem u sreću. Kad sam zadovoljna, ne pišem, nemam potrebu. Pišem kad mi život ne pruža dovoljno sreće."

PREMIJERE

TEMAT

PORTRET

FESTIVAL

RAZGOVOR

IZ RUKOPISA

IZ POVIJESTI

TEORIJA

MEĐUNARODNA
SCENA

NOVE

KNJIGE

DRAMA

YASMINA REZA

Une pièce espagnole
Albin Michel, Paris, 2004.

ŠPANJOLSKI KOMAD

Za Luca

Prevela Ksenija Jančin

Prema redosljedu izlaza na scenu:

FERNAN, između 55 i 60 godina

PILAR, između 60 i 65 godina

NURIA, Pilarina kći, otprilike 40 godina

AURELIA, Pilarina kći, između 40 i 45 godina

MARIANO, Aurelijin muž, 50 godina

Nema posebnih napomena o izboru scenografije.

*Gotovo da nigdje u tekstu ne postoje posebne napomene
o stankama i tišini.*

*Prijelazi između španjolske predstave i dijaloga što ga glumci
izgovaraju izvan nje moraju teći bez primjetnih prekida; potrebno
je glumiti "legato", bez prekidanja, da upotrijebimo glazbeni izraz.*

1. Zamišljeni intervju

GLUMAC (*koji glumi Fernana*):

Glumci su kukavice.

Manjka im hrabrosti.

Meni prvome.

Ljudske kvalitete uobičajene u normalnom svijetu glumcu štete.

Cijeli život obavljaš posao ženke, želiš biti željen, želiš se svidjeti.

Kada su mojem ocu rekli želi postati glumac, odgovorio je – aha, želi postati peder.

Glumci su postali ugledni. Traži se njihovo mišljenje o useljenicima i GMO-u.

Postali su uglednici, slavljani su i poštovani. Kada smo se mi bacali u taj posao, naše su obitelji bile očajne.

Za glumice se govorilo da su kurve. Prave uličarke, ministarske ljubavnice, išle su od kreveta do kreveta.

A postale su fine dame.

Neke su čak i katolkinje. Prije sto su ih godina ekskomunicirali, ali nisu zlopamtila.

U ovom trenutku pripremam španjolski komad Olma Panera. Tumačim ulogu upravitelja zgrade, udovca, koji započinje vezu sa ženom starijom od sebe čije su dvije kćeri glumice.

On je dobar i dosadan čovjek.

Toliko o podjeli uloga.

Laskam samome sebi da u stvarnom životu nisam ni dobar ni dosadan.

Iako ne mogu s točnošću tvrditi što je to stvarni život. Kada završiš rad na nekom liku i napuštaš ono što ga okružuje, nostalgичniji si nego da si napustio stvarno mjesto.

Stvarni je život spor i prazan.

Imam u tom komadu jednu veliku scenu zavodjenja – samo ja govorim.

Moja partnerica ne prozbori ni riječ, da tako kažem, ali pobire vrhnje.

Ni ne otvori usta, a ipak svi gledaju samo nju.

Serviram joj scenu na srebrnom pladnju.

2. Španjolski komad

Scena zavodjenja. Kod Pilar.

Fernan i Pilar.

FERNAN: Onu najčešću rečenicu, Pilar, možda ste izgovorili vi sami: A što radi upravitelj, upravitelj ne radi ništa. Ili previše vremena provodimo u uredu i nedovoljno obilazimo zgrade ili smo prečesto u zgradama pa nam prigovaraju da smo potpuno nedostupni – suvlasnici ne žele tajnicu – optužba postaje sve težom i ne ustručavam se kazati, umnožavanje sredstava komunikacije ubija komunikaciju: faks i e-mail samo pogoršavaju stvar uz pismo ili telefon. I otuda: upravitelj nikada ne odgovara, upravitelj nikada ne uzvрати poziv, prilozi nikada, uvijek, ništa pršte na sve strane. Problem je u tome što nas nisu naučili upravljati ljudima. Poticati na poštovanje zakona je teško, ali još je teže upravljati ljudima! U našem poslu postoje dva antagonistička, protivnička gledišta. Onaj trgovački, dakle nužno psihološki, i onaj profesionalni, koji se sastoji u obavljanju posla usprkos svemu. Za mene koji dolazim iz jednog drugačijeg okruženja, onog književnog i filozofskog, pitanje glasi: pred novim imperativima rentabilnosti i produktivnosti, kako sjediniti to nasljeđe s mojim konkretnim radom, kako ostati humanistom? Ljudi zahtijevaju, ali ne poznaju ni svoja prava ni svoje dužnosti. Morate shvatiti, Pilar, da su upravitelji, ti skrbnici za imovinu, usput budi rečeno izravni potomci *nadstojnika*, ti u neku ruku današnji Ujaci Vanje, uz posjedovanje minimalnih osnovnih neophodnih znanja koja bi vas mogla i začuditi, prisiljeni biti i pedagogima.

PILAR: Naravno.

FERNAN: Znadete li koja su to osnovna znanja neophodna za obavljanje dužnosti upravitelja?

PILAR: Ne.

FERNAN: Ne. Nitko nema pojma. E pa, draga Pilar, ja ću vas iznenaditi: upravitelj mora poznavati računovodstvo (račun suvlasništva, najamnički račun, poslovni račun, računi dobavljača), porezni sustav (poreze na nekretnine), društveno i radno pravo (tu su pazikuća, čistačica, vrtlar), pravne odnose pri osiguranju u slučaju šteta, mora imati i sudbenih znanja, jer ne možete zamisliti koliko se vodi sporova i parnica, često vrlo ozbiljnih.

PREMIJERE

TEMAT

PORTRET

FESTIVAL

RAZGOVOR

IZ RUKOPISA

IZ POVIJESTI

TEORIJA

MEĐUNARODNA

SCENA

NOVE

KNJIGE

DRAMA

PILAR: Nevjerojatno.

FERNAN: Naši klijenti željeli bi da imamo i tehnička znanja, Pilar, a njih ponajmanje imamo, njih se stječe na licu mjesta pri sklapanju poslova, jako je važno ići na gradilišta, uvijek tvrdim da se dobar upravitelj formira na gradilištima.

PILAR: Jasno.

FERNAN: Upravitelj zgrade izložen je tolikim proturječnim pritiscima da me je to naučilo, unatoč mojoj strastvenoj naravi, da nastojim najčešće ostati neutralan.

3. Zamišljeni dijalog

GLUMICA (*koja glumi Pilar*):

Ne podnosim kad izgledam kao da mi je glava na sadena na ramena. Zato nikada ne nosim dolčevitu, ne stavljam ogrlice, ne stavljam ni ogrlicu Françoise, ništa ne stavljam oko vrata, ne mogu glumiti sa žaboom oko vrata! Čini mi se da imam gušu, zašto Pilar mora biti sva ukočena, ja sam zavodljiva žena, Françoise, ja sam žena koja zavodi lijepog udovca okruženog ženama koje samo cvrkuću oko njega, dobro znate da muškarac samac u izvjesnim godinama postaje neodlučan pri izboru, žena koja ide na svoj prvi sudar ovako odjevena izgubila je glavu, Françoise, iskreno vam kažem, uz dužno poštovanje prema vašem talentu, znam da ste poznata kostimografinja, zatvorit ću oči na crveni kostim s kojim se, među nama govoreći, ne mogu pomiriti, jer nećete me razuvjeriti da niste odjenuli Pilar u crveno jedino zato što je Španjolka, rado ću zažmiriti na crveni kostim – iako ženi mojih godina, pa i Španjolki, ima li iole smisla za eleganciju, i ako je k tome radila na recepciji poznatog frizerskog salona, ne bi nikada palo na pamet da se odjene u crveno, no, možda za večernji izlazak u restoran, ali nikada za dnevnu šetnju – zažmirit ću na kostim, ali na bluzu s čipkastim žaboom kojeg vi nazivate Danton, kao da će mi ta riječ uliti povjerenje, kao da su riječi veo, oblak, paučinasta tkanina, koje vi tako spretno jednim pokretom šake i ruke pretvarate u vjenčiće, koji me, uostalom, užasavaju, kao da su mogle odagnati osjećaj gušenja što sam ga osjetila jučer dok

smo prvi puta u kostimima probali scenu tog zavođenja, tu više-manje komičnu scenu koju moramo igrati s najdirljivijom istinom, a ja se doista ne mogu raznježiti nad širinom kompetencija upravitelja zgrade dok izgledam kao vojvoda de Guise, vidjeli ste da redateljlu nisam ništa rekla, Françoise, čemu da mi i govorim, ta on bi se priklonio na vašu stranu, glumicu koji izražava suzdržanost prema svome kostimu odmah se optužuje da se osjeća loše u svom liku, ali ja se dobro osjećam u ulozi Pilar, a i u vašim ostalim kostimima, Françoise, to vam je jasno, čak i u crvenom kompletu, volite sirove boje, ja vas slijedim, i bluza mi odgovara, jedino vam predlažem da umjesto žaboa Danton stavite nešto jednostavniji ovratnik, nešto između strogosti i ženstvenosti, Françoise, pa nećemo se valjda razici oko sitnice, mislimo na kazalište, mislimo na Pilar, mislimo na Fernana, na njihove nespretnosti, mislimo na ljubav koja se rađa kroz nespretne dodire.

4. Španjolski komad

Park.

Na klupi Aurelia i Mariano, sa sunčanim naočalama na nosu.

Na Aurelijinim koljenima ženski časopis (španjolski, jasno).

MARIANO: Lola, vrati dečkiću lopaticu!

AURELIA: Ne miješaj se, pusti neka živi svoj život!

MARIANO: Ima svoju lopaticu, što će joj dvije?!

AURELIA: Neka se sami dogovore. Roditelji se ne bi trebali miješati.

Misliš li da su zajedno?

MARIANO: Tko?

AURELIA: Nuria i Gary Tilton.

MARIANO: Pokaži.

AURELIA: Ona tvrdi da nisu, ali izgledaju kao da jesu. Baš je sladak!

MARIANO: Daj da vidim.

AURELIA: Baš je pokvarena.

MARIANO: (*gledajući časopis*): Farba se i bilda.

AURELIA: Pa i ti to radiš.

MARIANO: Daj, viči još jače.

AURELIA: Zašto bi se farbao... pa ima svega četrdeset godina.

MARIANO: Barem pedeset.

AURELIA: Gary Tilton ima četrdeset godina, Mariano.

MARIANO: Ostavi mu barem grablje! Ostavi mu grablje, Lola!

AURELIA: Govori o meni... Moja je sestra bolja od mene, uvijek sam joj se divila, željela sam se baviti ovim poslom zato što sam joj se divila, željela sam je oponašati, uvijek sam smatrala da je talentiranija od mene...

MARIANO: Baš je draga.

PREMIJERE AURELIA: Ili drugim riječima, jadnica nije bila moje sreće. Nema tu ničeg dragog. Demagogija, superiornost i samilost.

TEMAT

PORTRET

MARIANO: Ne budi smiješna.

FESTIVAL

RAZGOVOR

IZ RUKOPISA

IZ POVIJESTI

TEORIJA

MEĐUNARODNA
SCENA

NOVE
KNJIGE

DRAMA

AURELIA: Divno je kad možeš reći moja je sestra jedinstvenija od mene, ali ja dobro znam da ona misli da je normalno da ja završim s profesorom matematike, budući da je svima dobro znan moj karakter kućanice, *dixit* Cristal i ja joj vjerujem. Cristal tvrdi da je rekla domaćice, ali ja prevodim kućanice, jer nazove me samo da me pita dostavlja li Konzum robu u kuću i subotom ili može li se staviti štirka u stroj za pranje rublja, nikada me ne zove zbog nečeg drugog, ona zove samo kućanicu. Ljudi za koje kažete da su talentiraniji od vas ljudi su koji vas ni u kojem slučaju ne zasjenjuju. Znaš da Cristal ima ljubavnika. Nakon dva dana tip je previše ljubi, više ne spava, više ne jede i ne želi je više vidjeti kako ne bi patio. Jadnica, a baš se ponovno počela depilirati i zanimati za samu sebe. Kažem joj, ma daj, Cristal, kome je stalo do tipa koji više ne spava i ne jede? To nitko ne želi – želiš tipa koji spava, koji ne misli na tebe i koji te uništava. Odgovorila mi je da, jasno, tim više što me u autu šlatao po koljenima, gotovo sam ga pljusnula, pitala sam je zašto te je šlatao po koljenima, ma znaš, rekla mi je, to su ti ona milovanja jednom rukom dok tip drugom rukom drži volan i od kojih ti se diže kosa na glavi, ali ja sam se napokon odvažila, udahnula sam malo zraka i sve to kako bih se našla ponovno licem u lice s Hanibalom kojemu nije palo na pamet ništa pametnije nego pozvati svoju majku da dođe živjeti s nama. Hanibalova

majka pojede za doručak čitav francuz. Cristal kaže da svaki puta kada posegne za kruhom čudno trza rukom kako bi prikrila svoju namjeru.

MARIANO: Tuče ga grabljama.

AURELIA: Lola, ne tuci ga! Ne tuci dečkića grabljama!

Žurno ide prema djeci.

5. Zamišljena ispovijed

GLUMAC (*koji igra Mariana*):

Upravo uvježbavam komad Olma Panera.

Glumim Mariana.

Profesora matematika čija je žena glumica.

Slabića bez morala.

Nemorálnost je zavodljiva.

Ali kad je netko slabić i još bez morala, ono slabić jače se čuje.

Nemorálnost je posljedica slabosti pa tako ostaje bez ikakve širine.

Kada ste prisiljeni glumiti slabića bez morala, možete to igrati tako da budete samo slabić, nemorálnost, naime, ostaje bez svake aktivne dimenzije.

Na žalost.

Dakle, ja sam glumac koji glumi Mariana.

Slabić.

Tip koji nema svoje volje, dakle svog morala.

Jer bez volje nema ni moralnosti.

Naprotiv, mogu prihvatiti ovo bez morala, ali da su mi barem ostavili volju.

Na ovoj pretpostavci temeljim svoje žaljenje.

6. Španjolski komad

Aurelia i Mariano, i dalje u parku.

AURELIA: Mogao bi s vremena na vrijeme sa mnom prozoriti koju riječ.

MARIANO: Zbog čega? Ovdje se osjećam poput mrtvaca. Podnosim priče o životu tvojih sestara gledajući male nakaze kako se valjaju po odvratnom pijesku i svadaju oko grabljica.

AURELIA: A da se prošećemo.
MARIANO: To je još strašnije.
AURELIA: Što je to? (*Mariano je iz sakoa izvukao pljoskicu.*) Što radiš?
MARIANO: Konjak.
AURELIA: Sad i izlaziš s njim? Otkada?
MARIANO: Oduvijek.
AURELIA: Ti piješ, Mariano?
MARIANO: Ne, ne pijem.
AURELIA: O da, ti piješ!
MARIANO: Piće je samo reakcija.
AURELIA: Reakcija na što? Mariano, svi te vide! Ku-kuc!
Reci ku-kuc!
MARIANO: Ku-kuc!...
Grozno je to što činimo ovdje.
AURELIA: A što činimo?
MARIANO: Grozno je biti ovdje. Gucni malo. Dan će ti odmah postati podnošljiviji. (*Pružila joj pljoskicu koju ona odbija.*)
AURELIA: Zgrožena sam.
MARIANO: I ja sam zgrožen, ali tvojom sposobnošću da se nosiš s ovakvim poslijepodnevimima.

7. Zamišljeni intervju

GLUMICA (*koja glumi Nuriju*):

Glavu ne, tijelo da, malo, ali glavu uopće ne vidim, ne razumijem je, jesam li lijepa ili ružna, ne znam, u nekim zrcalima moje lice je lijepo ili je nalik licu koje bih mogla smatrati lijepim, u drugima ono je grozno i tada sebi kažem to je moje lice, eto to sam ja i upravo to skrivam kako znam i umijem, jednako je i s fotografijama ili filmom, najčešće sam ružna, a onda opet i ne, rekla bih da nisam lijepa, ali imam neki šarm, nešto što sama percipiram kao šarm, da, neki vlastiti šarm, onaj što ga drugi vide, u osnovi ta se glava toliko mijenja, da o njoj ne možeš donijeti sud, možda sam željela postati glumica kako bih došla do toga.

Ne volim intervju.

Davala sam ih na tisuće, nekada, u mislima, kada sam sanjala da ću postati netko.

Ove prave više ne volim.

Uostalom, pravi intervju uglavnom nikada nije tako zanimljiv.

8. Španjolski komad

Pilar i Nuria.

Pilar gleda isti časopis kao i Aurelia maloprije.

PILAR: Eto, na ovoj si fotografiji lijepa, vidiš kako ti dobro stoji raspuštena kosa, izgledaš deset godina mlađa.

NURIA: A ovdje?

PILAR: Manje mi se sviđaš.

NURIA: To je fotografija iz filma.

PILAR: U filmu nosiš pundžu?

NURIA: Da.

PILAR: Šteta.

NURIA: Nije šteta, takav je lik!

PILAR: I lik stalno nosi pundžu?

NURIA: Stalno.

PILAR: Šteta da se ne vidi tvoja kosa.

NURIA: Mama, fučka im se za moju kosu!

PILAR: Da se nisi usudila derati se na mene kao tvoja sestra. Znaš kako mi se sada obraća? S *ona tamo*. Dovoljno je da primijetim nešto o Loli, koja je, među nama, sve lošije, da kažem nešto o Lolinu mobitelu...

NURIA: Zar ima mobitel?

PILAR: Da, neki polovni. Užasno glasan. Trebalo bi joj ga oduzeti. Znaš, kaže Marianu, moja me kći ubija, a *ona tamo* mi drži predavanja o odgoju. Misliš li da je to normalno, Nuria?

NURIA: Ma znaš nju.

PILAR: Ispričala sam to Fernanu i on se slaže da to nije normalno.

NURIA: Zar mu pričaš o nama? Zašto mu pričaš o nama?

PILAR: A o čemu da razgovoramo? Razgovaramo o našim životima.

NURIA: Zabranjujem ti da mu pričaš o nama.

PILAR: Ništa ti meni ne zabranjuješ i ako ne želiš da se govori o tebi, prestani davati intervjué po novinama.

NURIA: Ali to mi je posao, mama, to nije isto.

PILAR: To je tvoj posao, a moj je posao da pričam o svojoj djeci sa svojim zaručnikom.

NURIA: Zaručnikom?

PILAR: Kako bih trebala reći?

NURIA: Mama, nemoj ni u šali reći sa svojim zaručnikom.

PILAR: Zašto?

NURIA: Jer je to smiješno.

PILAR: Možda imaš pravo. Ali meni je to lijepo. Baš mi se čini divnim imati zaručnika u svojim godinama i svejedno mi je ako je smiješno.

NURIA: A on, kako on kaže? *Moja zaručnica?*

PILAR: Ne. Uostalom, ne znam što kaže, ne znam kako govori o meni. No, pusti me da pročitam...
Misliš da će mi se svidjeti taj film?...

NURIA: Ne.

PILAR: Zašto mi se ne bi svidio?

NURIA: Jer ti ne voliš takve filmove.

PILAR: Nije smiješan?

NURIA: Uopće.

PILAR: Šteta. Ljudi se vole smijati.

NURIA: E da znaš, ovdje se neće smijati.

PILAR: Šteta.

NURIA: Da.

PILAR: Gary Tilton vratio se u New York?

NURIA: Zbog čega me to pitaš? Zar je to važno?

PILAR: Možeš se uskoro nadati pozivu iz Hollywooda.
Kao Penelope Cruz.

NURIA: Da, kad navršim pedeset godina kako bih glumila njezinu majku.

PILAR: Zapamti što sam ti rekla, vidjet ćeš.

NURIA: Odlučili ste živjeti zajedno, ti i Fernan?

PILAR: Ne znam. Prvo bih željela da vam se sviđi. Reći ćeš mi izgleda li mlade od mene. Šteta što Cristal nije mogla doći. Bilo bi mi drago da ste sve tri ovdje. Rijetko ste sve tri sa mnom.

NURIA: U članku govorim o Aureliji.

PILAR: Gdje? Odlično. Baš je lijepo to što kažeš. Jako će se razveseliti. Istina je da je tvoja sestra neobično talentirana.

NURIA: Talentiranija od mene?

PILAR: Nitko nije kao moje zlato. Ti si k tome i lijepa.

9. Zamišljeni intervju

GLUMICA (*koja glumi Nuriju*):

U pravim intervjuima ne možeš glumiti kako hoćeš, popustiš, trta te je.

Željela sam ulogu Sonje. U Ujaku Vanji.

To je uloga koju sam uvijek željela.

To mi je bio san, dok sam bila mlada.

Zaboravljenu, neljubljenu.

Ružnu.

Ljubi čovjeka koji je ne gleda.

U jednom trenutku zapita ga kada će se vratiti, on odgovara ne znam, ona će, ponovno ću morati čekati cijeli mjesec.

Znala sam to izgovoriti

Znala sam kako to valja izgovoriti,

bolje od ikoga,

Likovi su onakvi kakvi smo mi,

više od nas samih,

ostatak moga života,

uspjeh,

ideja što je imaju o mojoj ljepoti,

nikada nisu zastrli Sonju Aleksandrovnu.

Nikada je nisam igrala.

Odviše želimo proživjeti nešto što nam je na dohvata ruke, a onda vrijeme prolazi,

i jednoga je dana prekasno,

Popustiš negdje između stranica.

U jednoj predstavi *Galeba* gledatelj je mogao vidjeti kako kuća i kazalište na otvorenom pomalo nestaju, kada sam bila dijete, u vlaku, igrala sam se zamišljanja da kreće peron, pokušavala sam izdržati što duže,

natpisi, stabla, kuće,

to me podsjetilo na jedan Vergilijev stih: Uzmiču zemlje i gradovi.

Kako vrijeme prolazi, svijetovi

u kojima bismo željeli živjeti

odlaze,

nošeni strujom.

Probamo jedan španjolski komad, obiteljsku komediju, u kojoj glumim glumicu.

Čudno je glumiti glumicu,

PREMIJERE

TEMAT

PORTRET

FESTIVAL

RAZGOVOR

IZ RUKOPISA

IZ POVIJESTI

TEORIJA

MEĐUNARODNA
SCENA

NOVE
KNJIGE

DRAMA

Čini mi se kao da moram upozoriti da je riječ o glumiči,
redatelj mi kaže da je dovoljno da budem to što jesam,
ali što sam to ja – glumica?
što znači to što jesam?
Postoji li to?
U svojoj sobi imam fotografiju.
Glumci dolaze na praznu scenu, gledaju pejzaž koji ne postoji.
Izgubljeni su,
ne doista izgubljeni,
dezorijentirani,
usplahire se ni zbog čega, možeš ih u sve uvjeriti.
Upravo to volim,
ljude koji idu s mjesta na mjesto,
dijagonalno,
prelaze rijeku,
sad su mladi, sad stari,
ne hodaju u stvarnom vremenu...

10. Španjolski komad

Mariano i Aurelia.

Kod kuće.

Mariano u ruci drži tekst, daje repliku Aureliji.

MARIANO: Zbunjujete me. (*Stanka.*)

Zbunjujete me.

AURELIA: Dvapat to kaže?

MARIANO: Ne, ali nisi odgovarala.

AURELIA: Napravila sam stanku. Zbunjujete me.

MARIANO: Zbunjujete me.

AURELIA: (*Stanka.*) Svakog utorka, gospodine Kiš, prelazim rijeku kako bih došla do vas, i na mostu, svakog utorka, zamišljam što bismo mogli vježbati nakon Mendelssohna. Potom sjedam na neudoban stolac, nastojim se pomaknuti unatrag kako biste se ugodnije osjećali. Nikada ne vadim iz torbe partiture koje sam donijela, jer nimalo ne napredujete. Pomno pratim zakrivljenu crtu vašeg zatiljka i vašu dječju marljivost i spremam se izgovoriti konačne riječi koje bi izgovorio svaki normalni profesor.

MARIANO: Koje riječi?

AURELIA: Potom kažete zbunjujete me, neki put vam zasmeta hladnoća ili je to bio metronom, priznajte da je isto kada vam zasmeta metronom, treba li upotrijebiti istu riječ, tim više što se ne okrećete, kažete zbunjujete me, a da se ne okrenete, nepomični smo i vi i ja.

Stanka.

MARIANO: Želite li da odustanemo od Mendelssohna?

AURELIA: Znam, ali daj mi malo vremena!... Tim više što se ne okrećete, kažete da vas zbunjujem, a da se niste ni okrenuli, nepomični smo i vi i ja. (*stanka.*) Želite li da odustanemo od Mendelssohna?

MARIANO: Gospođice Wurtz, vi koja me gledate s leđa, jeste li primijetili da sam se blago nagnuo na jednu stranu, da popuštam pod težinom nevidljiva pritiska: vaše ruke, gospođice Wurtz, vaše ruke pune povjerenja na mom ramenu. U agoniji sam.

AURELIA: Gospodine Kiš, moje je držanje, to dobro znate, neizmerno prolazno. Želite li da se ostavimo tog Mendelssohna i svega što nas rastužuje?

MARIANO: Tko bi to išao gledati?

11. Zamišljena ispovijed.

GLUMAC (*koji glumi Fernana*):

Olmo Panero prešao je preko Pireneja kako bi nam rekao da su riječi zgrade tišine.

Prije negoli je izgovorio tu rečenicu, sjeo je u dno dvorane, po strani, u mrtvi kut radnog svjetla.

On je ono što nazivamo mladim autorom.

Dječak koji ima izvjestan uspjeh u svojoj domovini. Mladi autor, iako nije posebno mlad.

Vrijeme šteti autore.

Došao je iz Madrida kako bi prisustvovao nekolicini proba,

sjeo je u dno dvorane, po strani, u mrtvi kut radnog svjetla,

tako da nije bilo moguće razaznati crte njegova lica.

Otkako je Olmo Panero nestao negdje u dnu dvorane u zadnjem redu, u mom ponašanju nema više ničeg prirodnog,

Gradim prema prosudbi lik izašao iz običnosti,

moje geste,
moja intonacija,
moja lažna raspoloženja,
moje pošalice za opuštanje,
činim sve što mogu za sjenu u dnu,
želim da me Olmo obožava,
da ga osvoji moja širina,
želim da pomisli kako sam ja najsjajnji,
najsajjniji glumac,
najveći Fernan kojega je ikada vidio,
najveći Fernan svih vremena.
Na kraju dana, napušta svoje mjesto i
približava se,
kaže da su riječi samo zgrade tišine,
prešao je preko Pireneja kako bi izrekao tu rečenicu,
meni,
posebice.

PREMIJERE

TEMAT

PORTRET

FESTIVAL

RAZGOVOR

IZ RUKOPISA

IZ POVIJESTI

TEORIJA

MEĐUNARODNA
SCENA

NOVE

KNJIGE

DRAMA

12. Zamišljeni dijalog.

GLUMAC (*koji glumi Mariana*):

Znajte, gospodine Panero, da sam prije vašeg Mariana igrao druge nesretnike, druge pijanice, glumio sam Ruse daleko udarenije od vašeg Mariana,
Igrao sam nesretnike svih vrsta, ja sam veliki specijalist za papirnate nesretnike, znate,
nemojte mi tumačiti kako se to radi, nemojte skinuti čaroliju sa svojeg rukopisa objašnjenjima, ne objašnjavajte mi ništa, ne upućujte mi ni riječi, ne pokazujte nikakvo zadovoljstvo, a nadasve,
ne prisiljavajte me na iskazivanje ponizne sreće zato što ste zadovoljni, jer nema osrednije, da ne kažem odvratnije stvari, od autorova zadovoljstva, dakle, za našega sam vas čitanja vidio kako se smiješite, gospodine Panero, čitanju vašega vlastitog komada, vidio sam kako se smiješite anđelima, ushićeni na svojem stolcu, pomalo u pozadini, kako priliči, poput dječaka na konju između nelagode i arogancije,

vidio sam vas kako se smiješite anđelima slušajući svoju partituru kojoj smo dali tako malo vrijednosti, kada je o meni riječ, ja sam se samo nastojao ograditi od vašeg mučnog koprcanja, autorovo zadovoljstvo je opsceno, da budem potpuno iskren,
budući da niste mrtvi, gospodine Panero, a to je, kad čovjek bolje razmisli, jedini status koji odgovara vašoj profesiji,
nastojte da budete tek odsutnost, ime na plakatu, ili ostanite mračno biće od granita koje sjedi u dnu dvorane, postrance, u mrtvom kutu radnog svjetla, ostavite nas same s našim likovima, oni se žele razuzdati, žele postati buntovnici, smijati vam se u brk, Olmo, glumac je tu da uništi pisca, znate li to, glumac koji ne želi uništiti pisca je izgubljen, glumac koji kapitulira, koji, na ovaj ili onaj način, ne želi zgaziti vaš lijepi raspored, ne vrijedi ništa.

13. Španjolski komad

Pilar, Nuria, Aurelia, Mariano, Fernan.

Kod Pilar.

Čaj, kolačići. Šampanjac.

MARIANO: Potpuno sam odustao od aikida otkad sam Sergia Moratija vidio na bazenu u Valladolidu. Rekao sam Aureliji, pokaži mi jedan jedini Sergiov mišić, jedan jedini koji bi te naveo da kažeš da je on drugi dan aikida. Dvanaest godina mračnih dvorana kako bi uz rub nekog bazena u Valladolidu prošetao masno tijelo na kojem nema ni traga jednog jedinog mišića.

AURELIA: Kaže da je odustao od aikida, ali u stvari se nikada nije ni mislio baviti aikidom, kao uostalom ni bilo kojim sportom.

PILAR: Sergio Morati... bio mi je drag taj dječak, što se s njim dogodilo?

MARIANO: Smješten je u zdravstvenu ustanovu.

PILAR: Ma ne?

MARIANO: Kada je doznao da ga žena vara, izašao je na ulicu s bocom votke u ruci, bacio se na koljena i preklinjao automobile da ga zgaze. Uspjeli su ga odvući natrag u kuću i tamo se pred djecom pokušao ubiti nožem. Rasporio si je trbuh nožem.

PILAR: Pred djecom?

MARIANO: Da. Koja i sama nisu bila sasvim normalna.

PILAR: Što im je bilo?

AURELIA: Stariji je svoju sobu uredio kao mrtvačnicu...

PILAR: Mrtvačnicu?

AURELIA: Da. S leševima kukaca. A mala se presvlačila deset puta na dan.

NURIA: Tvoja kći odlično barata usisavačem.

AURELIA: Kakve to veze ima?

NURIA: Pa meni se učinilo čudnim da dijete za rođendanski dar zaželi usisavač. (*Fernanu.*) Moja je nećakinja tražila usisavač za svoj treći rođendan, istina, igračku na baterije, ali koja ipak usisava, koja usisava neke kuglice, ali i prašinu, bila je luda od sreće, odmah je počela usisavati, morali smo dizati noge i gledati je kako usisava, nakon ručka se htjela dići od stola prije deserta, rekla sam sigurno hoće usisavati, i tako je i bilo, morala se tome vratiti.

MARIANO: Nakon toga smo dali otkaz dvorkinji.

PILAR: Da znate da to odlično radi. Prošle je nedjelje donijela svoj usisavač i usisala hodnik i sobu, nemate pojma kako savjesno.

NURIA (*Fernanu*): Više ne može prestati. To je postalo prava strast.

FERNAN: Ne možete zamisliti kako je teško pronaći pravu osobu za održavanje...

AURELIA: Oprostite, oprostite molim vas, Fernan, od ovog mi je razgovora mučno.

MARIANO: Budući da je sitna, može se svakamo...

AURELIA: Dodaš li još riječ, ja odlazim.

PILAR: Ali, draga, što je u tome lošeg? Zabavljamo se.

AURELIA: Ja se ne zabavljam. (*Marianu.*) Tebi je zabavno što ismijavaju tvoju kćer?

MARIANO: Priznajmo da voli usisavati.

AURELIA: I onda? Zar je to zabranjeno?

MARIANO: Ti od toga radiš slučaj.

AURELIA: Radim slučaj jer dobro znam što se iza toga skriva.

PILAR: Što se skriva, draga?

AURELIA: Ona to ne radi slučajno, mama. Uzor toj djevojčici je *domaćica*. To je jednako pakosno kao da za mene kažete da sam organizirana i dalekovidna, to jest podrazumijeva se usput ogroman jarak između umjetnice (*pokazuje na Nuriju*) i malograđanke.

PILAR: No, pa nećete se valjda danas svadati. Sad vidite, Fernan, što znači imati dvije kćeri.

NURIA: Ona postaje paranoična.

AURELIA: Ako ti se čini da sam paranoična, ne okreći se mom mužu kako bi mu rekla da postajem paranoična, reci mi u lice da sam paranoična. Ne traži od Mariana, koji je obična biljka i koji nikada ne staje na moju stranu, bijednu podršku... Mama, molim te, imaš šećera?

Pilar izlazi.

NURIA: Ti si paranoična.

AURELIA: Krasno. Ovako je bolje.

NURIA: Ako ti to toliko smeta, možeš biti sigurna da više nikada neću pričati o tome da Lola usisava.

AURELIA: Možeš slobodno govoriti o tome kako Lola usisava, i da znaš ona ne usisava samo malim, nego i pravim, velikim usisavačem, posprema svoj krevet, uredno slaže svoje stvari, imamo pravi biser, svejedno mi je ako se priča da usisava, ali ne možeš o njezinu usisavanju pričati kao što pričaš o maloj Cernudi koja je potpuno otkaćena i u mjesecu siječnju dolazi u školu u majici kratkih rukava.

PILAR (*vraćajući se*): Nisi mi rekla kako napreduju tvoje probe?

AURELIA: Vrlo dobro.

PILAR: Zadovoljna si redateljem?

AURELIA: Da.

FERNAN: Što probate?

AURELIA: Jedan bugarski komad. Iz sedamdesetih godina.

MARIANO: Nešto jako veselo.

PILAR: Istina?... Zašto nikada ne radite ništa veselo? Ljudi vole vesele stvari.

NURIA: Zanimajte se za kazalište, Fernan?

FERNAN: Izuzetno. Znate, studirao sam književnost i filozofiju.

NURIA: Idete u kazalište?
 FERNAN: Nekada sam često odlazio.
 MARIANO: A danas?
 FERNAN: Nisam dovoljno organiziran. Moja je žena organizirala takve izlaske. Sada odlazim u kino. (*Nuriji.*)
 Gledao sam sve vaše filmove.
 NURIA: Hvala.
 PILAR: Istina je. Znao je sve o tvojim filmovima i prije nego što sam ga upoznala.
 NURIA: Hvala.
 FERNAN (*nakon nekog vremena*): O čemu se radi u vašem komadu?
 AURELIA: Ni o čemu važnom.
 MARIANO: Daj, daj, ispričaj.
 AURELIA: Riječ je o banalnoj priči.
 MARIANO: Ali stil će vam se sigurno svidjeti.
 AURELIA: Profesorica glasovira koju ja glumim zaljubljuje se u svog učenika, čovjeka starijeg od sebe i oženjena.
 NURIA: Zaljubi li se on u nju?
 AURELIA: To se ne zna.

PREMIJERE

TEMAT

PORTRET

FESTIVAL

RAZGOVOR

IZ RUKOPISA

IZ POVIJESTI

TEORIJA

MEĐUNARODNA

SCENA

NOVE

KNJIGE

DRAMA

14. Zamišljeni intervju

GLUMICA (*koja glumi Aureliju*):
 Probamo jedan španjolski komad u kojem glumim glumicu koja proba jedan bugarski komad. Podučavam glasoviru oženjena čovjeka u kojeg se zaljubim.
 Vježbamo jedan Mendelssohnov preludij, manje poznato djelo, koje je sastavni dio šest preludija i fuga skladanih u čast Bachu, kroz jedno dulje razdoblje, bez plana, bez točne želje da se stvori djelo. Čovjek ne vježba dovoljno glasovir, uopće ne napreduje, i kako vrijeme prolazi, ja više nemam razloga za dolaske, moje je prisustvo sve manje opravdano,

jer ljubav i nije neko opravdanje. On nikako da mi kaže da više ne dolazim, ja zazirem od te rečenice, strahujem od nje svaki puta. Radimo, ali nema nikakva napretka. Vrijeme prolazi. To je komad o usamljenosti i prolaznosti vremena, o dva nepovratno povezana bića. Moj suprug u španjolskom komadu ovaj bugarski komad smatra lošim, moja bi majka željela da glumim u veselim komadima. Volim vesele komade, oni nisu ništa manje vrijedni od žalosnih komada, Ali ipak, žalosni komadi ostaju više u vama, dulje.

15. Španjolski komad

Isti. Malo kasnije.

MARIANO: Goytisolo je shvatio da se bez mene u zgradi ne može, a ja nisam čak ni član upravnog savjeta. Goytisolo je pitao Maraňona, upravitelja, je li doista potrebno podrezati bršljan – to jest poslušati naloge lude susjede – Maraňon je poslao službeni papir u kojem precizira da u slučaju kada postoji zajednički zid ne smiješ saditi biljke tri metra od zida.

FERNAN: Točno. K tome se treba dogovoriti o zajedničkom statusu zida.

MARIANO: Vidite kako je to lako! Pepiñolé koji stanuje u prizemlju i koji se brine za vrt, za ono što mi nazivamo vrtom, u stvari dvorište, jer je sam predložio da se njime bavi, tvrdio je da voli biljke, zašto ne, Pepiñoléa je potkupila žena preko puta. Zašto potkupila? Kako bi mu čistila žlijeb u koji ulazi bršljan jer se on sam boji penjati na ljestve. Sazovemo sa stanak kod Goytisola, s Goytisolom, Francom, Ma-

rañonom, Pepiñoléom i sa mnom, što nije u redu, jer ja nisam član savjeta. Odlučimo odrezati bršljan od straha da nas ne tuže, Goytisolu i Franco objasne Pepiñoléu da su sve njegove biljke govno, da ako činimo ustupak oko bršljana iz pravnih razloga, to ne znači da ćemo *a fortiori* odobriti sve njegove biljke, Pepiñolé gomila lonce za cvijeće u dvorištu, nakon što je odbio rododendrone, pitamo se zbog čega, njima godi sjena, on gomila hortenzije, a Franco ih ne podnosi. Pepiñolé se uvrijedio i odlazi. Tjedan dana poslije, Goytisolu me zove i kaže mi da je Pepiñolé vrlo čudan, kaže da je sam nazvao poduzeće da dođu sve posjeći, želi sve sasjeći, sječa kao u vojsci, ne samo ono što je preraslo preko zida one gadure nego želi sasvim skalpirati bršljan, aokibu i hibiskus, želi od dvorišta načiniti bolničko dvorište, no ja ću biti prisutan, ali morate doći i vi s Francom i Marañonom, a i taj je stvarno nitko i ništa, dopustio je Pepiñoléu da preuzme uzde u dvorištu, tako je, upravo je Marañon, kaže meni Goytisolu, i potpuno mu dajem za pravo, dopustio Pepiñoléu da preuzme uzde vrta, da, Marañon, kaže mi Goytisolu, a ja mu u potpunosti dajem za pravo, nije dopustio Pepiñoléu da preuzme uzde u vrtu, jer nitko ga na to nije prisiljavao, imali bismo lijep neobrađen vrt kao i uvijek kada nam nije bilo stalo, jedan ljudski vrt, a ne neki njemački štos, u potpunosti mu dajem za pravo i moramo trpjeti diktaturu jednog protezista iz prizemlja koji tu stanuje tek dvije godine, što je, Aurelia, što je, Aurelia, Fernan odlično razumije o čemu ja govorim i to ga zanima. I da smo umjesto te nule od Marañona imali Fernana...

AURELIA: Fernanu je svejedno, on to ima svakodnevno.

FERNAN: Ne smeta mi.

MARIANO: Ne smeta mu.

NURIA: Ali nije ni oduševljen.

MARIANO: Zna li, Fernane, zašto vam ne dajemo otkaz? Ne govorim o vama, nego o vama sličnima. Zna li čemu trebate zahvaliti vaš ostanak? Iako vas se može opozvati *ad nutum*. Našoj inerciji. Ljudi su inertni. Vi još opstajete ne zato što smo zadovoljni vama, nego zato što su ljudi inertni. Zbog toga ste loši i tromi. Morali biste razmisliti o takvom egzistencijalnom stavu. Živjeti po inerciji.

AURELIA: Što ti je, pa ti si mrtav pijan.

PILAR: Mariano, što se događa, zašto toliko piješ?

MARIANO: Čim zaboraviš na ponašanje u rukavicama, odmah piješ.

AURELIA: Pije. Sad već i po danu.

PILAR: Mariano, ti piješ?

NURIA: Mama, molim te.

AURELIA: Ispričaj se.

MARIANO: Fernan zna da ne govorim o njemu.

FERNAN: Nisam ovo shvatio osobno, a osim toga i slažem se. Ja sam prvi koji će osuditi inertnost klijenta, inertnost koja ima dva lica, Mariano, jer jednako je neugodno neočitovanje zadovoljnog klijenta. Zadovoljan klijent nikada neće priznati da je zadovoljan. A to bi nam moglo poslužiti kao kormilo i u konačnici bi nam dalo poticaja da budemo bolji.

MARIANO: Pokažite mi zadovoljnog klijenta, Fernane. Toga bih želio susresti.

PILAR: Eto ja, na primjer, Mariano. Pred tobom stoji zadovoljan klijent. Tako smo se upoznali. Jesi li donijela haljine, Nuria?

NURIA: Da.

PILAR: Pokaži, pokaži.

NURIA: Treba ih vidjeti na meni. Inače ništa ne pokažu.

PILAR: Odjeni ih.

NURIA: Sada?

PILAR: Mora izabrati haljinu za dodjelu Goye. Koleba se između dvije. To je baš zabavno. Pomoći ćemo ti.

AURELIA (*dok Nuria izlazi*): Otkud ovaj kolač, mama?

PILAR: Od *Frudese*.

AURELIA: Imaš dvije slastičarnice u ulici, a kupuješ smrznuto.

PILAR: Željela sam sama ispeći kolač, ali nisam imala vremena. Nije dobar?

AURELIA: Očajan.

PILAR: Kušao si ga, Fernane?

FERNAN (*kušajući kolač*): Više volim tvoje *šapice*.

PILAR: Nisam imala vremena. U zadnje vrijeme uopće nemam vremena.

AURELIA: Što radiš?

PILAR: Stalno nešto radim. Spremam kuću. Šivam. Čuvam tvoju kćer. Izlazim sa svojim zaručnikom. Viđam prijateljice. Jutros me nazvala Cristina kako bi me pozvala k sebi, ima otvorenu kuću – sada se to tako zove, jer je postalo nepristojnim to nazivati prodajom iz milosrđa – moram svakako nešto kupiti od

drage Cri-Cri koja se trudi cijelu godinu činiti dobra djela. Uglavnom prodaje neke stare rukotvorine koje pronalazi u staračkom domu San Ignacio, možeš pronaći zabavnih sitnica pa i pravih antikviteta, posljednji je put prodavala jedan kolovrat...

AURELIA: Briga nas, mama. Potpuno nam je svejedno, nećeš nam valjda u tančine pričati dane provedene s tvojim bogomoljkama, a što se Lole tiče, čuvaš ju jednom tjedno, ako ti to smeta, mogu se drukčije organizirati.

PILAR: Pitala si me što radim cijeli dan, ja sam ti odgovorila. Zašto si tako nervozna, Aurelia? Strašno je nervozna.

MARIANO: Jadnica je strašno nervozna.

PREMIJERE

Dolazi Nuria u prvoj haljini.

TEMAT

Šeće scenom.

PORTRET

MARIANO: Ja sam za.

FESTIVAL

NURIA: Ova me tišina zabrinjava.

RAZGOVOR

MARIANO: Oduševljen sam ovom haljinom.

IZ RUKOPISA

NURIA: Auri?

IZ POVIJESTI

AURELIA: Moram vidjeti i drugu.

TEORIJA

MARIANO: Bit ću ti pratnja. Ako slučajno ideš sama.

NURIA: Idem s Garyjem Tiltonom.

PILAR: Još je uvijek u Madridu?

MEĐUNARODNA

SCENA

NURIA (*Marianu*): Inače bih prihvatila s radošću. A Fernan? Budite iskreni, Fernane. Vaše je mišljenje važnije od ostalih, vi ste jedini stranac, jedini objektivčan pogled, u neku ruku.

NOVE

KNJIGE

DRAMA

FERNAN: Obrćate se sasvim pogrešnom čovjeku, Nuria. U modu, posebno žensku, uopće se ne razumijem, tu sam čista nula, vaša majka to zna.

NURIA: Mislite da sam lijepa?

FERNAN: Lijepa, svakako, svakako.

NURIA: Isprobat ću drugu.

Nuria izlazi.

AURELIA: Pretjerao si nudeći joj se za pratnju.

MARIANO: Ma da?

PILAR: Misliš li da je u vezi s Tiltonom?

AURELIA: Išao bi s mojom polugolom sestrom na dodjelu Goye?

MARIANO: Što je u tome loše?

PILAR: Jedan Gary Tilton ne ostaje u Španjolskoj bez valjana razloga.

AURELIA: Mama, briga nas za Garyja Tiltona.

PILAR (*Fernanu*): Vidiš li kako se odnosi prema meni.

AURELIA: Ako želiš znati je li s Garyjem Tiltonom, pitaj nju, zašto pitaš mene?

PILAR: Nitko mi ništa ne govori, ja uvijek posljednja doznam.

AURELIA: Zapitaj se.

PILAR (*Fernanu*): Vidiš li?

AURELIA: Što da vidi. Što vidite, Fernane? Zbog njezinih primjedbi postajete vrlo antipatični.

FERNAN: Molim vas.

MARIANO: Jeste li za malo šampanjca, Fernane?

FERNAN: Ne, hvala. Dovoljan mi je čaj.

PILAR: Nitko ne jede moj kolač.

Dolazi Nuria u drugoj haljini.

Tišina.

Nuria se smije.

NURIA: Opće oduševljenje.

Fernane, još uvijek ništa?

FERNAN: Ova je, rekao bih, žalosnija.

NURIA: Mariano?

MARIANO: Čini mi se... ako mi je dopušteno reći... da žena koja na proslavu ide u takvoj haljini, ide u susret tuzi, ili je očekuje, ili joj je tuga žarki cilj.

AURELIA: Ako mene pitaš, grozne su i jedna i druga.

PILAR: Zašto to kažeš? To je zločesto, Auri.

AURELIA: Nije.

PILAR: Moderne su, takva je moda, može si dopustiti i jednu i drugu.

AURELIA: Svakako.

PILAR: Ako ti se ne sviđaju, možeš to i ljubazno reći.

AURELIA: Za mene ne postoji pravi način izricanja svog mišljenja, jer ja ne mogu kritizirati ove grozne haljine, a da se odmah ne pomisli: jedna Aurelia je ljubomorna, jedna Aurelia bi voljela biti pozvana na filmsko slavlje pod ruku s američkom zvijezdom, ogorčena je i ljubomorna na svoju sestru, jedna, morat ćemo se dovući do predgrađa da njoj jednoj zaplješčemo u bugarskom komadu o tišini i Mendelssohnu, ona ne može, moramo je razumjeti, cijeniti neopoetične zanose svoga muža, ne može s lakoćom gledati na originalnost tih haljina, a još manje procijeniti njihov melankolični podtekst.

Evo zbog čega ti, oprosti mi, Nuria, izručujem svoj dojam s neovisnom brutalnošću svoje volje.

FERNAN: No, meni se čini, Aurelia, da vi niste ogorčeni, nego hrabri, hrabri i velikodušni. Što se mene tiče, Nuria, kad ste me već pozvali da govorim, a ona mi je dala hrabrosti, nepotrebno vas muče ove toalete. Oduzimaju snagu vašoj osobnosti. Govorim vam kao gledatelj, kao fan, vama ne treba odjeća da biste se istaknuli.

PILAR: Vrijeđa me da možeš pomisliti da nam ne predstavlja radost ići na tvoje predstave u kazalište. Strašno me to vrijeđa.

FERNAN: Doista nas to raduje. Zahvaljujući vama, ponovno se vraćam u studentske dane.

NURIA: Grozne su! Ima pravo! Mrzim ove haljine, mrzim ih! Dopustila sam da me smota ona glupača predstavnica tiska! Što da učinim? Što ću odjenuti?

PILAR: Naći ćeš neku drugu... draga.

NURIA: Kada? Kada? U nedjelju? Večer je upropaštena, ne moram ni ići na prijem.

MARIANO: Ustrajem na tome da je prva...

NURIA: To se uklapa. Svim pijancima se sviđaju kurve!

FERNAN: Kada se održava ta ceremonija?

AURELIA: U ponedjeljak navečer.

FERNAN: U ponedjeljak se ne može kupiti haljina?

NURIA: Ne!

FERNAN (*prema Pilar*): Zašto?

NURIA: Zato što ću u ponedjeljak, shvatite me, to jest u zadnji čas, naći samo nešto grozno, neku jednu toaletu, a moram se pokazati pred očima cijele Španjolske, pa ću se i sama osjećati jadno, a to znači da mi je večer upropaštena bez obzira na sve, jer žena koja se pokazuje, Fernane, pred cijelom Španjolskom, ne može biti inferiorna ideji koju ima o svojoj blistavosti!

Nuria izlazi.

PILAR (*Fernanu*): Ušao si u intimu jedne zvijezde. Otkri-vaš što je to.

AURELIA: Možda je dosta velik da bi stvorio vlastitu ideju o tome što vidi. Ne treba mu vodič.

FERNAN: Smatram da se ne odnosite lijepo prema svojoj majci. Miješam se u nešto što me se ne tiče, ali smatram da se ne ponašate lijepo prema mami.

AURELIA: Istina je da se ne ponašam lijepo.

MARIANO: Ona se ni prema kome ne ponaša lijepo.

AURELIA: Ali, mama, nećeš valjda plakati.

PILAR: Ne plačem.

AURELIA: Zašto brišeš nos.

PILAR: Brišem nos jer mi se briše nos.

AURELIA: Ne razumijem zašto plače, nema nikakva razloga za plač.

MARIANO: Ne plače, briše nos. Zar ne vidiš da briše nos. Brišete nos, zar ne, Pilar? Eto, vidiš, briše nos.

Aurelia izlazi, izvan sebe.

16. Zamišljena ispovijed

GLUMICA (*koja glumi Pilar*):

Redatelj poludi kada pitam: a ja, što ja radim u tom trenutku? kaže, nemojte govoriti što ja radim, kamo idem,

kako trebam reagirati,

kaže, vi ste glumica, vi ste naučili taj zanat, a ne ja, kaže, učinite, predložite, mi ćemo prihvatiti ili odbaciti.

dakle, više ništa ne pitam, ali ponekad se više ne sjećam ni životnih infleksija,

ni u životu ponekad ne znaš kako treba živjeti,

kamo se djenuti,

treba li gledati netremice,

ili izabrati neko provizorno i nesigurno rješenje,

ni u životu nije lako pustiti stvari da se poslože,

a da se ne braniš,

unaprijed,

od krivog koraka.

17. Španjolski komad

Fernan, Mariano.

Negdje kod Pilar. Možda na balkonu.

Puše male cigare, na vjetru.

FERNAN: Važno je ne dati se uvući u vrtlog strasti. Ili je jedno ili drugo, s točke gledišta njegova pravnog stanja, ili zid u potpunosti pripada susjedi ili je pak

na sredini kao granična točka dvaju dobara. Ovo je pitanje teško riješiti. U prvom slučaju, susjeda mora preuzeti u potpunosti održavanje zida i ako može dokazati da bršljan uništava njezin zid, može tražiti naknadu štete. Ako je zid zajednički, po mom mišljenju on to nije, u starim je građevinama izuzetno teško dokazati granični status, održavanje zida i njegovo ukrašavanje mora biti podijeljeno 50 : 50 između dvaju vlasnika, u kojem slučaju je jasno stvar s bršljanom mnogo složenija. Kada je riječ o brzi za dvorište, s pravne točke gledanja dvorište će uvijek ostati zajednički dio, ono nije postalo privatno zato što ga on održava, riječ je o opunomoćenju na koje je pristao skup stanara u korist onoga koji će održavati i ukrašavati zajednički dio. Je li takva inicijativa ušla u kakav zapisnik u obliku odluke? U tom slučaju, upravitelj samo provodi odluku skupštine, takav tip ustupanja nema nikakav konačni karakter, skup stanara, ako nije zadovoljan protezističkim radom, može odustati od ustupanja koje je izglasao. Naprotiv! Ali vi stvar niste predstavili u tom svjetlu, tako da mi se čini da je moj kolega nepravедno optužen, jer, ponavljam to, a o tome trubim u prazno već godinama, upravitelj samo provodi odluke skupštine stanara, ako se upravitelj suglasio ili dopustio protezistu da to čini ne konzultirajući skupštinu stanara, on je u tom slučaju prekoračio svoja prava.

MARIANO: Naravno.

FERNAN: Sve u svemu, sprašite tog Piño...

MARIANO: Pepiñolé.

FERNAN: Taj je Pepiñolé umislio da je važan, pod izgovorom stanovanja u prizemlju – to vam se često događa da suvlasnik koji stanuje u prizemlju psihološki sebi anektira dvorište, stan u istoj razini s dvorištem dovodi do mentalnog skretanja, to je poznato – taj Pepiñolé smatra da ga ne možemo izbaciti i da je jedini gazda u kući, a to potvrđuje i njegovo odbijanje rododendrona, želi nas kazniti zato što smo doveli u pitanje njegovu hegemoniju, kočoperi se, želi tu neki Hitlerovski vrt, izbacimo ga.

MARIANO: Izbacimo ga.

Mirno puše.

MARIANO: Već ste dugo udovac?

FERNAN: Tri godine.

MARIANO: A Pilar? Hoću reći...

FERNAN: Dva mjeseca. Ali poznavali smo se, vidali smo se u kući.

MARIANO: I kako... No ne bih želio biti indiskretan...

FERNAN: Ne, ne, ne. Kako?... Mala neprilika koja najednom poprimi sudbinske razmjere, tepih na zajedničkom stubištu se poderao na rubu jedne stube, krpali smo ga i krpali, ali ponovno bi se derao, izgleda da Pilar jedina u zgradi hoda u visokim potpeticama te je posljedično i jedina koja bi se mogla zaplesti i pasti, došao sam na njezin poziv kako bih utvrdio koliko je tepih poderan, pozvala me na kavu, dogovorili smo se da izađemo na večeru... Govorili su mi da udovac mojih godina ima život pred sobom, djeca su ti odrasla, mislio sam koji život? Više nemam što braniti, što graditi, i onda je došla ta žena, sjedim najednom u njezinu stanu, pozvala me da nešto pojedem, omlet s pečenim paprikama, pečeni odojak, pire-krumpir, rolada od ananasa...

18. Španjolski komad

Nuria. Aurelia.

Negdje kod Pilar. Možda u kuhinji.

AURELIA: Ovaj par mi se gadi. Sve mi se to čini nezdramim. Izgleda kao da joj je sin. Odsada će se stalno svrstavati u njezinu obranu?

NURIA: Iznosi svoje mišljenje, kao da smo ga nešto pitali!

AURELIA: Pa, pitala si ga.

NURIA: Iz pristojnosti. U stvari ne očekujem da mi govori što misli. Čini mi se ludo da se usudio dati svoje mišljenje, i ne samo svoje mišljenje, nisi opazila, još mi drži propovijed i daje mi savjete! Kakva gnjavaža s tim haljinama, najradije bih ih rastrgala na komadiće, ali vrijede cijelo bogatstvo, misliš da mogu ponovo odjenuti onu haljinu boje sljeza što sam je nosila u Cannesu i koju su svi vidjeli, u njoj barem dobro izgledam, misliš li da sam lijepa, ne izgledam li preumorno najednom, znaš, to se dogodi u času?

AURELIA: Veoma si lijepa, ali ja sam otkrila nešto zastrašujuće, moji su obrazi izgubili svaku čvrstoću, potpuno su omlohavili, kad poljubim Lolu njezini su obrazi jedri, čvrsti, pružaju otpor, a moji... dotakni, nema više ničega, gotovo je, potpuno su mlohavi.

NURIA: I moji!

PREMIJERE

TEMAT

PORTRET

FESTIVAL

RAZGOVOR

IZ RUKOPISA

IZ POVIJESTI

TEORIJA

EDUNARODNA

SCENA

NOVE

KNJIGE

DRAMA

AURELIA: I tvoji isto, ali manje nego moji, ne znam što učiniti, to me strašno zabrinjava, reći ćeš kao i ostali prenemaže se, ide mi na živce, radi od sebe žrtvu.

NURIA: Priča mu sve o nama, priča mu o nama dan i noć, Cristal je trudna.

AURELIA: Cristal je trudna!

NURIA: Jučer mi je rekla preko telefona.

AURELIA: Ali s kim?

NURIA: S Hanibalom! Kakvo ti je to pitanje?

AURELIA: Zar ne znaš?

NURIA: Ne.

AURELIA: Ima ljubavnika.

NURIA: Cristal?

AURELIA: No, mislim da je to gotovo, trajalo je dva dana, trudna je, jadna?

NURIA: Činila mi se zadovoljnom.

AURELIA: Koliko, dva mjeseca?

NURIA: Uskoro tri.

AURELIA: Mama zna?

NURIA: Ne. Zašto nije potrajalo više od dva dana?

AURELIA: Tip je bio ludo zaljubljen, više nije jeo, više nije spavao i nije želio patiti.

NURIA: Ludo zaljubljen, dva dana, u Cristal...

AURELIA: I? A ti? Gary Tilton?...

NURIA: Ne mogu o tome govoriti.

AURELIA: Zaljubljena si?

NURIA: Ne mogu ništa reći.

AURELIA: Sve u svemu, svi se zabavljaju osim mene.

19. Zamišljeni intervju

GLUMAC (*koji glumi Mariana*):

U razgovoru što sam ga čitao Wilhelm Bolochinsky kaže da glumci nisu umjetnici iz jednostavnog razloga što su ludo opsjednuti zavodenjem, a ta je vrsta ludosti potpuno oprečna svakom obliku umjetnosti, svaki oblik umjetnosti sputan željom za zavodenjem možemo slobodno baciti u smeće, ne možemo ga, prema Bolochinskyju ni nazvati imenom umjetnosti... Ta ludost zavodenja, za koju bismo rekli, kaže Bo-

lochinsky, da je inherentna prirodi glumca, glumca gura u zagrljaj gledatelja, njegova najvećeg neprijatelja, ponekad, istina je, na vrlo zanosan način, toliko zanosan, kaže on, da može dati ton djelu, povući cijelu generaciju na kriv put i potpuno uništiti, kaže on, originalni tonaliteta. Onoga časa kada gledatelj, za kojeg se žalimo da ništa ne kazuje, ali kojeg je potrebno izravno napasti, i to na najvirulentniji način, kaže Bolochinsky, dakle, čim gledatelj prođe u dvoranu kako bi potvrdio svoj legitimitet, on samo degradira glumca, ponižava ga postavljajući ga na mjesto partnera, glumac i gledatelj su ruka u ruci, kao da umjetnik, to još uvijek govori Bolochinsky, može biti ruka u ruci s bilo kime, umjetnik je protiv, i protiv onih koji su protiv, protiv gledatelja koji je očigledno također protiv, dakle, uzeo sam pero i počeo pisati, gospodine Bolochinsky, glumcu koji piše ove retke stalo je kao do lanjskog snijega smatraju li ga umjetnikom ili ne, vaše ga vrijednosti gnjave kao i vaše lekcije, najljepše vas molim da nas ne svodite na definiciju, pa bila ona u vašim očima i prestižna, mi ne želimo nikakvu riječ kako bismo postojali, mi ne postojimo, budite ljubazni i mislite o nama kao o egoističnim bićima, prevrtljivcima, slabićima, ispraznim putujućim glumcima, nulama. Zahvaljujem vam.

20. Španjolski komad

Mariano i Aurelia. Kod kuće.

Mariano sjedi, drži zaklopljen časopis iz bugarskog komada.

Aurelia stoji.

AURELIA: On sjedi za glasovinom, ja stojim, gledam kroz prozor. Potom promijenim mjesto, ali ti se ne mičeš.

Aurelia se okrene kao da gleda kroz prozor koji je nasuprot gledalištu.

Bez sentimentalnosti, gospodine Kiš. Nikada. Neka ne bude sentimentalnosti ni u interpretaciji ni u zvučnosti. Dovoljno je što smo u f-molu u kojem su napisane Treća Brahmsova sonata iz opusa 5, Četvrta Chopinova balada čiji finale Neuhaus definira kao strastvenu katastrofu, to je tonalitet Beethovenova opusa 57 i prije svega, sjetite se, Bachove sonate za violinu i glasovir koju volite više od svih drugih. Strast ide u paru s čistoćom i suzdržanošću. Ona ne priča priču, ona je mračni sjaj, fatalnost. To čak nije osjećaj, gospodine Kiš, ili ako jest osjećaj, onda je to uvodni osjećaj kojeg je nemoguće svesti na romantične akcente. Svirajte tako da ne stvarate drugih događaja doli glazbe. Točnost i autentičnost. Prekinite me, molim vas, ako vam dosađujem, obraćam vam se kao da ste talentirani izvođač, a vi ste moj najgori đak, smijete se, ja ću nastaviti, ne ostavljajte dojam da postoji početak i kraj, udite u Preludij kao da ga želite glasno izreći, jer ga ne možete prešutjeti, ne znajući kamo idete, ne idite prema ničemu što postoji, ništa ne ide do kraja, gospodine Kiš, nijedno djelo ne ide do kraja, djela se prekidaju, nema mogućeg kraja, čak ni smrt ništa ne dovršava, smrt je tek rasplet koji ništa ne dovršava, ništa ne zaključuje, nikada ne idemo do kraja, do kraja čega? (*Nakon stanke.*) Kako ti se čini?

MARIANO: Dobro.

AURELIA: Osjeća li se... (*Stanka.*)

MARIANO: Molim?

AURELIA: Bol? Nešto što ona ne može drukčije nazvati?

MARIANO: Da...

AURELIA: I ništa više?

MARIANO: Ne znam. Tamo si okrenuta leđima, onda prijedeš ovamo, ne vidim te.

AURELIA: Tako se ne govori učeniku, to nije sat glasovira, to je povjeravanje, glasno povjeravanje, riječi skidaju veo s drugih riječi, ako se to ne osjeti...

MARIANO: Ponovi.

Stanka.

Ponavlja cijelu scenu sučelice, ne pomičući se.

Na kraju:

MARIANO: Odlično.

AURELIA: Kako odlično, mora biti potresno!

MARIANO: Da, potresno, odlično, pa to je isto.

AURELIA: To nikako nije isto, to dvoje nema ničeg zajedničkog!

MARIANO: Slušaj, Aurelia, zamaraš me, sve me ovo zamara, da sam ja taj Kiš, davno bih si prosvirao glavu!

AURELIA: Zašto me ne ohrabriš, zašto me nikada ne umiriš?

MARIANO: Zato jer ja nisam takav. Ja nisam umirujući čovjek.

I dalje stoji, smetena.

Oboje ostaju u istom položaju dugo, u tišini.

21. Španjolski komad

Fernan i Pilar.

Na otvorenom. Hodaju.

PILAR: Ne drže ni do ženidbi, ni do pričesti, ni do rođendana, slavimo Lolin jer je ona još dijete, Cristal me nazove na dan svete Pilar, samo ona, druge dvije ni riječi, ni cvjetića, Cristal je najnormalnija, samo što živi u gradu u kojem živi i njezin otac s novom ženom i sa svojom novom djecom koja su jednako stara kao i njezina, druge dvije više ne gledaju kalendar, ne mare ni za Božić, ni za što ne mare. Tebi je stalo do Božića, Fernane? A tvojoj djeci?

FERNAN: Svi smo uvijek voljeli Božić.

PILAR: Eto. I ja. Obožavam Božić, uvijek sam obožavala Božić. Nemam više Božića, Fernane, već godinama.

FERNAN: Ove ćeš ga godine imati.

PILAR: Kada su bile male priređivala sam im pravi Božić! Okupila bih ih u salonu, kosu sam im ukrašavala vrpcama, pokazat ću ti albume, jaslice smo ostavljali polovicu zime toliko su bile lijepe, svake bismo godine dodavali nove elemente, susjedi su zvonili kako bi ih vidjeli. Ne prenosimo stvari. Ništa ne predajemo u naslijeđe.

FERNAN: Svatko ima svoj život.

PILAR: Moj život si sada ti. Hodam parkom sa svojim novim životom.

PREMIJERE

TEMAT

PORTRET

FESTIVAL

RAZGOVOR

IZ RUKOPISA

IZ POVIJESTI

TEORIJA

EDUNARODNA
SCENA

NOVE

KNJIGE

DRAMA

FERNAN: Da

PILAR: Nekada sam ovamo dolazila s djecom. Sjela bih pod bukvu s istoka. Sretna sam da me stabla vide kako šećem s tobom, sve što sam upoznala bez tebe, ova stabla, ovi puteljci, sada me gledaju kako šećem s tobom, držeći te pod ruku.

Tako sam sretna što mogu šetati s tobom usred bijela dana.

22. Zamišljeni razgovor.

GLUMICA (*koja glumi Nuriju*):

Ne čini li vam se, Olmo, tako sam rekla Olmu Paneru, u kafiću u koji odlazimo nakon probe, da nisam dovoljno drska?

U prvoj haljini za dodjelu Goye željela bih se pojaviti s drskošću,

poput nekadašnjih američkih glumica u kabaretima, koje su glumile ciganke ili meksičke prostitutke,

vaša su tijela Španjolke kao mrtva,

nedostaje mi zanosa,

nisam dovoljno bestidna.

Ljepuskasta sam, bez iznenađenja,

ja sam poštena glumica koju angažiraš žmirečki,

Ne odgovarate,

vaša šutnja, Olmo, može značiti samo

dvije stvari:

ili ne razumijete francuski,

kimate kako biste zavarali, ali ne razumijete ni riječi od onoga što sam rekla

(sklona sam takvoj interpretaciji),

ili se slažete s mojom analizom,

toliko se s njom slažete da nemate čak ni snage uputiti i najmanji otpor čisto forme radi.

Ipak, dodajem,

dopustiti ženi da se ocrnjuje, a ne proturječiti joj, ukazuje na čudno pomanjkanje pristojnosti muškarca koji dolazi iz zemlje u kojoj ste još nedavno

bacali svoje plašteve u lokve vode kako bismo mi mogle preći preko ceste, a da ne smočimo noge.

23. Španjolski komad

Fernan i Mariano.

Na balkonu. Ista situacija kao u 17.slici.

MARIANO: Kazalište, ne. Klasična književnost, da. Bez pića sam uništen. A ne obrnuto. Pijem kako ne bih propao. Piće me drži na okupu, znate. Piće me privlači. Klasici, da. Prava riječ. Rečenica koju je nemoguće zamijeniti nekom drugom, da. Danas toga više nema. Ni matematike. Aritmetika i elementarna geometrija danas više ne postoje. Djeca imaju kalkulator, uče tipizirane recepte. Traženje točnosti, elegancija, jasnoća izričaja, sve je to mrtvo. Do osamnaeste sam se godine želio zarediti. Moja se žena ne uspijeva pronaći u svom poslu. Je li nadarena? Ne znam. Ne znam, doista, je li i najmanje nadarena. Moguće je. Njezina sestra, koja je kasnije počela, odmah je postigla uspjeh. Na njezinu bih mjestu odustao. Ona nastavlja. Baca se na posao. Što da učinim? Neurastenična je. Željela je preurediti stan. Žene žele promijeniti stvari, ne znamo zbog čega. Bavi se kućom poput neurastenične žene. Predbacuje mi što nisam bogat, predbacuje mi da čudno starim, više, mala pokriva uši rukama.

Fernan ništa ne govori.

Dopušili su svoje cigarete.

24. Španjolski komad.

Pilar, Nuria, Aurelia.

Kod Pilar. Ista situacija kao u sceni 13. i 15.

Pilar ulazi i odlaže tanjur s kolačićima.

PILAR: Cristal je trudna!

AURELIA: Možeš li zagrijati malo vode, čaj je potpuno crn?

PILAR: Želiš li da ostanem u kuhinji, samo reci.

AURELIA: Ne znam gdje držiš stvari, zašto se srdiš?

PILAR: Ne srdim se, nitko mi ništa ne govori, uvijek posljednja doznam, no, sada vodim novu politiku, više ništa ne pitam, više se ne uplićem, samo sam iznenađena da mi Cristal, koja je najnormalnija od vas tri, nije ništa rekla, ali napokon, više me ništa ne iznenađuje.

NURIA: Ne želiš čuti što mislimo o njemu?

PILAR: O kome.

AURELIA: O Fernanu, mama. Tvome zaručniku.

PILAR: Ne želim ništa znati. Ne zanima me vaše mišljenje. I ne govorite tako glasno, mogao bi čuti.

NURIA: Čini nam se seksi.

AURELIA: Da.

PILAR: Vaše me mišljenje ne zanima.

NURIA: Ne izgleda mlađi od tebe.

AURELIA: Ne.

PILAR: Potpuno mi je svejedno.

NURIA: Možda bi se mogao češljati malo...

AURELIA: Više unatrag... Pristavit ću vodu. (*Izlazi smijući se.*)

PILAR: Koliko je trudna?

NURIA: Dva mjeseca... otprilike.

PILAR: Trebala bi obući haljinu boje sljeza iz Cannesa.

NURIA: Naći ću rješenje, ne brini, mama.

PILAR: Nije strašno dvaput obući istu haljinu, i Sharon Stone to čini.

NURIA: Vidjet ću, mama.

PILAR: I raspusti kosu. Sigurna sam da se Garyju više sviđaš spuštene kose.

NURIA: Zašto kažeš Gary, mama? Ne poznaješ ga! Zašto kažeš Gary!

PILAR: Samo viči. Ništa ne čujem.

NURIA: Ne poznaješ Garyja Tiltona! Zašto ga nazivaš Gary!

DRAMA AURELIA (*vraća se s čajnikom vruće vode*): Rekla je Gary?

PILAR: Kažem Gary, i ako vam se to ne sviđa, svejedno mi je! Zar je zločin reći mu Gary?

AURELIA: Hoćeš još čaja, mama? Skini s lica taj izraz žrtve, stvarno grozno!

PILAR: Kad je tvoja kći kod Pepa načinila juhu od zemlje, bila si na rubu plača.

AURELIA: Kakve to veze ima?

PILAR: Dovala te na rub plača s tri godine kad ti je odgovorila, vidjet ćeš tek kasnije!

NURIA: Upoznala si njegovu djecu?

PILAR: Kakvu djecu?

NURIA: Fernanovu djecu.

PILAR: Sina. Zgodan je.

AURELIA: A kćer?

PILAR: Još ne.

NURIA: Čime se sin bavi?

PILAR: To te se ne tiče.

NURIA: Je li?

PILAR: To te se ne tiče. O vašem životu se mora šaputati, a ja svoj moram izlagati. Eto tako.

AURELIA: On je poštar.

NURIA: Poštar?

PILAR: Mislite što hoćete.

AURELIA: Ali, mama, sama si mi rekla.

NURIA: Poštar, baš mi se sviđa.

PILAR: Nije poštar.

NURIA: A što je onda?

PILAR: U svakom slučaju nije poštar.

NURIA: Šteta.

PILAR: Ako ti tako misliš.

AURELIA: Kako je glupa!

PILAR: O kome govoriš? Govoriš o meni!

AURELIA: Da, mama. Užasno si glupa!

Pilar pljusne Aureliju.

AURELIA: Potpuno je histerična!

PILAR: Manje od tebe.

NURIA: Ja odlazim. Ovakve me scene ubijaju! Dodem ovamo tri puta godišnje, i uvijek neka drama!

AURELIA: Mogla bi barem stati u moju odbranu! Ma daj, gubi se!

NURIA: Ako mene pitate, obje ste lude.

Dolaze Mariano i Fernan.

MARIANO: Što se događa?

FERNAN: Što se dogodilo, Pili?

MARIANO (*Nuriji*): Odlaziš?

PILAR: Loše sa mnom postupaju Fernane.

AURELIA: Pljusnula me!

NURIA: Mama, priznaj da si sama to tražila.

PILAR: Moje me kćeri povlače po blatu.

MARIANO: Zašto te je pljusnula?

AURELIA: Zar je važno? Zar ti nije dovoljno da četrdesetgodišnjakinji mama dijeli pljuske?

NURIA: Rekla joj je da je glupa.

PILAR: Rekla je, kako je glupa.

PREMIJERE

TEMAT

PORTRET

FESTIVAL

RAZGOVOR

IZ RUKOPISA

IZ POVIJESTI

TEORIJA

EDUNARODNA

SCENA

NOVE

KNJIGE

FERNAN: Ne možete tako razgovarati sa svojom majkom. Ona nije vaših godina, to je vaša mama.

AURELIA: Imate pravo, gospodine Fernane, ali ja smatram da ona nema godina, ona nastoji da se ne vidi da ima godine.

FERNAN: I to joj odlično uspijeva. Odlično ti ide od ruke, Pili.

NURIA: Oprostite, Fernane, dosta je neugodno slušati ovakve izljeve.

AURELIA: Barem je stao u njezinu odbranu.

MARIANO: Za razliku od tvog muža koji je iskoristio priliku da si nalije još jednu. (*Nuriji.*) Molim te, ostani.

AURELIA: Nikada me nitko ne brani.

MARIANO: Zašto toliko želiš da te netko brani? Tko ko- ga brani? To ne postoji.

FERNAN: Želio bih reći, želio bih reći da nemam namjeru ni u čemu se zauzdavati, s Pilar želim biti svoj, a to znači i ponašati se poput golubića ako me je volja, horizont odsada postaje preskučen da bih se gnjavio formalizmima.

MARIANO: Jasno.

AURELIA: Što je jasno?

PILAR (*Fernanu*): Cristal je trudna.

MARIANO: Cristal je trudna? S ljubavnikom?

PILAR: Ljubavnikom? Ima ljubavnika?

AURELIA (*Marianu*): Bravo.

PILAR: Cristal ima ljubavnika?

NURIA: Ma ne.

PILAR: Mariano, zahtijevam istinu.

MARIANO: Šalio sam se.

PILAR: Rekla ti je bravo, dakle, istina je, nisam glupača.

AURELIA: Cristal je našla ljubavnika i ne znamo čije je dijete.

PILAR: Mene je netko prokleo.

NURIA: Kad pomislim na djecu koju ima s Hanibalom...

MARIANO: Istina je!

AURELIA: Doista su prekrasna.

PILAR: Izuzetno su lijepa.

NURIA: Čudna je ta manija da moramo svu djecu smatrati lijepom, ima ih i ružnih.

PILAR: Cristal ima lijepu djecu.

NURIA: Cristal ima ružnu djecu. Debeli su i imaju Hanibalov spljošten nos.

MARIANO: I njegov zadah. (*Nuria se smije.*)

PILAR: Ovo je vrlo neumjesno, Mariano.

AURELIA: Stvarno neumjesno.

MARIANO: Neumjesno je. Oprosti, Fernane.

PILAR: Nemoj više ništa reći, dušo.

MARIANO: Zgromili smo ga.

PILAR: Imate i čime. I ja sam zgromljena.

FERNAN: Žalostan sam. Sve je ovo žalosno. Žalosno je da vaša sestra ima ljubavnika. Žalostan sam što su stvari tako nepostojane. Vrijeme sve brže leti, možemo se svemu rugati. Ja još pripadam staroj školi.

AURELIA: Vi ne pripadate staroj školi, Fernane, vi pripadate školi dostojnoj zavisti koja pretpostavlja da egzistencija nekamo vodi, ova naša kuća nije za vas, došli ste k nama u nezgodan čas.

MARIANO: Naša kuća, kaže naša kuća, koja naša kuća? Kao da se jadni dečko ukrcao u slijed obiteljskih proslava. U ovakvom se sastavu nađemo dva puta godišnje, Fernane, računamo li današnje okupljanje u vašu čast, čak i ne dva puta godišnje, nemate se zbog čega ljutiti.

PILAR (*Fernanu*): Rekla sam ti.

FERNAN: Znam, ne slavite ni Božić.

NURIA: Ni Božić ni išta drugo. Ne znamo stvoriti praznično ozračje u vlastitom domu, ima on pravo – relativiziramo značenje riječi vlastiti dom, ono što se naziva proslavom u času se pretvori u katastrofu, mi smo neobično nervozni ljudi, to ste primijetili, lako se razljutimo, bilo što nas može razljutiti, girlanda, smrznuti kolač, možda općenito nismo dovoljno sretni da bismo mogli biti radosni zajedno, ne znamo stvoriti ležernu atmosferu, ne znamo se opustiti, ne poznajemo tu riječ, nikada nismo bili opušteni, hoću reći kada smo zajedno, u obiteljskom krugu, nema odmora, uvijek završavamo iscrpljeni, na rubu snaga, ja sam na izmaku snaga, na primjer, i svi su ovdje na izmaku snaga, čak i vi, očigledno je da ste na izmaku snaga Fernane, a ipak to nije vaša priroda, ljubazno ste došli kako biste se susreli s nama, a mi nismo znali održati ni najelementarniji privid, ne znamo održati privid jer nismo dovoljno sretni neprijeporno kada dolazimo, da bismo održali najelementarniji privid, svejedno nam je.

Tišina.

Nuria skuplja svoje stvari i sprema se otići.

MARIANO: Ostani, ostani još malo, molim te.
AURELIA: Zašto hoćeš da ostane? Ako želi otići, pusti je da ode.

MARIANO: Nećemo ostaviti ovu bocu samu, otvorimo bocu, može?

NURIA: Može.

AURELIA: Večeras te još čeka ispravljanje zadaćnica.

MARIANO: Ti ćeš voziti, ja ću malo odspavati u autu i navečer sam kao nov.

FERNAN: Gdje stanujete?

AURELIA: U Santafini.

FERNAN: Lijep dio.

MARIANO: Strašan. Nekada je četvrt bila siromašna i lijepa. Sada je siromašna i ružna. Sada kada siromašni postaju malo bogatiji.

Otvora šampanjac i natače u čaše.

PILAR: Ne meni.

AURELIA: Ni meni.

Nuria, Fernan i Mariano piju.

Pilar i Aurelia i dalje su neprijateljski raspoložene.

FERNAN: Zar niste sretni, Nuria, uz uspjeh koji ste postigli? (*Nuria se smije.*) Jesam li rekao nešto glupo?

PILAR: Ti ne govoriš gluposti.

FERNAN: Vidim da sam rekao glupost.

NURIA (*smijući se*): Ne!...

FERNAN: Sigurno sam izrekao glupost, ali nemam nikakvih doticaja s tim svijetom, ne poznajem zvijezde, hoću reći umjetnike, morate me razumjeti...

AURELIA: Ne trebate se opravdavati, Fernane.

FERNAN: Ljudi poput mene cijene uspjeh, znate, smatramo ga darom, iako kako godine prolaze, i s iskustvom, dobivamo oklop, ne želimo više izgubiti partiju, s dvadeset godina, na primjer, Nuria, jasno ne želim uspoređivati, ali krojač govori o svojim škarama, od pedesetak zgrada koje su mi na brizi, morao sam izgubiti tri, i to ne predstavlja ništa uzmemo li u obzir životni tijek i trošenje snage, svaki puta nakon ponovnog izbora bio sam, usudujem se reći, *sretan* što sam još tu, nisam ni mogao zamisliti suprotno, ne postoji samo ekonomska dimenzija, postoji i osobna, kao kod vas, uz dužno poštovanje, nisam lud da uspoređujem vaš i naš uspjeh, uvijek sam bio sretan što su me klijenti izabrali plebisci-

tom, znate li da je izborni mandat upravitelja zgrade najkraći od svih izbornih mandata u Španjolskoj, upravitelj zgrade svoj mandat i svoje honorare vraća u igru svake godine iz početka, ako nije ponovno izabran, gubi klijenta, novac, šefovo povjerenje, obraz, znate da ljudi ništa tako ne mrze kao što mrze otvoriti novčanik, još više za svakodnevne poslove kako bi nagradili svog upravitelja, u našem je poslu konkurencija divlja, koliki manje plaćaju svog upravitelja pa i pod cijenu kvalitete usluga, teško je prihvatiti odnos kvalitete i cijene, biti ponovno izabran znači premostiti sve prepreke, čak i inertnost, Mariano, inertnost klijenta koju ja osobno smatram preprekom, jer inertnost se može okrenuti protiv nas, pogledajte ljude iz politike, pomete ih apstinencija na izborima, biti ponovno izabran znači zadržati povjerenje unatoč svim plimama i osekama, na duge pruge se ne igra na slučajnost, svoj život angažirate u jednom pravcu, kažu vam da je to dobar pravac, da je mjesto koje ste odlučili zauzeti među ljudima valjano, vidim u tome, iako ne uspoređujem, u isto vrijeme uspjeh i utjehu, uspjeh i utjehu pomiješane, ako ste priznati pa i za sitnicu, to čini svijet manje neprijateljskim, možda sam kazao glupost, ali imamo pravo na sreću, pa bilo riječ i o sitnici, zbog neke sićušne pobjede, ne uspoređujem se, koja je ipak pobjeda nad mrakom, nekorisnošću, nad vremenom što prolazi i baca nas u ništavilo, Pili, nećeš se ljutiti na mene zbog ovog izljeva?

PILAR: Jesam li vam bila loša majka?

AURELIA: Eto, ponovno počinje, opet ću dobiti napadaj, Mariano, ponovno počinje!

MARIANO: Diši duboko.

PILAR: Što joj je?

AURELIA: Rastapam se.

NURIA: Rastapaš se?

MARIANO: Rastapa se poput aspirina.

PILAR: Kako?

AURELIA: A onda mi tlo pod nogama počinje bježati, past ću, past ću!

MARIANO: Diši, diši!

AURELIA: Tlo nestaje!

MARIANO: Ma ne!

AURELIA: Topim se.

NURIA: Ne topiš se.

PREMIJERE

TEMAT

PORTRET

FESTIVAL

RAZGOVOR

IZ RUKOPISA

IZ POVIJESTI

TEORIJA

EDUNARODNA

SCENA

NOVE

KNJIGE

DRAMA

AURELIA: Ne puštaj me!
PILAR: Ma što joj je?! O čemu je riječ?
NURIA: Napadaj tjeskobe, mama.
PILAR: Napadaj tjeskobe, zbog čega?
NURIA: Nije važno!
AURELIA: Moj život nema uporišta, moj život je prazan, vrijeme je prazno...
MARIANO: Diši.
AURELIA: Pogledaj se, ljubavi, imaš glavu kadavera, želiš si mir, želiš da te ostave na miru, težiš nepokretnosti, naš je stan koštao deset puta preskupo, mrzim ga, tlo bježi!...
NURIA: Držim te.
AURELIA: Sve je ružno, prekidači stoje nakrivo, rasvjeta, boja zidova, pod, sve je ružno! Ništa nismo u stanju učiniti dobro, sve činimo loše i to što činimo ničemu ne služi, i vrijeme prolazi, ne samo da prolazi, kako se to kaže s dozom sladunjave fatalnosti, vrijeme prolazi i vidim suho lišće kako lebdi zrakom, svijet se pokorava toj gorčini, i jesen! i zima! i proljeće! Vrijeme me diže u zrak, raskomadat će me, vrijeme me komada, prekasno je, protratit ću život.
FERNAN: Ali, Aurelia, tako ste mladi!
AURELIA: Ne, ne, ne, ne mogu vam dopustiti reći da sam mlada!
PILAR: Pa što si onda? Što si? Dosta sam slušala ove glupače, stvarno ćete me otjerati u ludnicu!
FERNAN: Pili, Pili.
PILAR: Otjerat će u ludnicu ženu koja je uvijek bila neobično uravnotežena.
NURIA (*Fernanu*): Kad biste joj rekli da ne misli samo na sebe.
AURELIA: Ja imam napadaj tjeskobe, a ona će poludjeti!
PILAR: Oh, Fernane! Strašno poslijepodne, užasno mi je žao što se ovo događa.
MARIANO (*tražeći po Aurelijinoj torbici*): Oduševljen je, napokon se više smrtno ne dosađuje, u kazalištu ste Fernan, ta vi tako ljubite kazalište, gdje je valium?
PILAR: Uzimaš valium?
AURELIA: Kljukam se valiumom. (*Pronašla je u torbici kutiju valiuma.*)
MARIANO: Sladak par. Pijanac i narkomanka.
NURIA: A da za promjenu prestaneš s ironičnim primjedbama? Doista si nas udavio svojim ismijavanjem

samoga sebe. Daj i meni jednu. (*Guta tabletu sa šampanjcem.*)
AURELIA: Prolazi. Još posrćem, ali više se ne raspadam. Odreži mi krišku kolača.
MARIANO: Onog groznog?
AURELIA: Moram nešto pojesti. Moram nešto staviti u sebe. Evo ga, opet cmizdri.
FERNAN: E sada je dosta! I ja bih mogao ispasti iz takta!
AURELIA: Ne dajte se smetati, hajde, ispadnite iz takta!
NURIA: Mama, nemoj plakati, molim te, ne budi sladunjava!
FERNAN: Nije sladunjava, plače jer ste je vi rasplakale, njezin je plač opravdan, želite li čuti moje mišljenje, ne razumijem to uživanje u vrijeđanju bića koje ni mrava ne bi zgazilo.
NURIA: Nema ničeg goreg od ljudi koji ni mrava ne bi zgazili, ljudi koji su samilosni prema slabima, mogu vam upravo obratno učiniti i te kakvo zlo.
FERNAN: Kakvo vam je zlo učinila?
PILAR: No, kakvo vam zlo činim?
U Nurijinoj torbici zazvoni mobitel.
NURIA (*odmiče se i tiho govori*): *I'm coming, I'm leaving right now... I'll tell you... No... O. K.*
(*Nakon tišine u kojoj ponovno skuplja svoje stvari, obraća se Pilar.*) Mislim da je nemoguće odgovoriti na to pitanje...

25. Zamišljeni intervju

GLUMICA (*koja glumi Nuriju*):

Na kraju Sonja Aleksandrovna kaže čovjeku koji je ni ne gleda, ali kada ćemo se ponovno vidjeti, čovjek odgovara, ne prije ljeta, mislim da to zimus neće biti nikako moguće...
Čovjek, mislim, živi na drugoj strani šume,
Zimi je,
u ono doba,
bilo hladno, snijeg, noći su bile nesavladive.
dakle,
misli ona,
sama ću dočekati da procvjetaju bademi,

a potom ću sama gledati kako će zrakom poletjeti latice cvijeća i zabijeliti zemlju.

Jedan muškarac silazi sa scene i odlazi na dugo vrijeme.

a onaj koji ostaje,

ostaje na jedno dugo vrijeme.

Kada sam uzimala satove glume, govorili su nam, ti si jabuka, ti si vjetar, ti

si smijeh,

bilo je to davno,

nisam si postavljala pitanja.

glumila sam stolac, vodu, komarca,

bila sam crveno, žuto,

blizu,

daleko,

mogla sam glumiti također ti postojiš,

i ti ne postojiš,

mogla sam glumiti da više ništa ne volim i pretvarati se da sam neplodnost svijeta...

U jednom pismu što ga je Čehov napisao Olgi Knipper nalazi se ova rečenica: Ti si paklenski hladna, kao što glumica i treba biti.

PREMIJERE

TEMAT

PORTRET

FESTIVAL

RAZGOVOR

IZ RUKOPISA

IZ POVIJESTI

TEORIJA

EDUNARODNA
SCENA

NOVE

KNJIGE

DRAMA

26. Španjolski komad.

Vani. U parku.

Pilar i Fernan na klupi.

PILAR: U redu pred pekarnicom susrela sam Fetu Nannini i čestitala mi je, i pekarica mi je čestitala, Tuya mi je čestitala, posvuda mi čestitaju. Tuya mi je rekla: znala sam da će Nuria dobiti nagradu. Kako je mogla znati? Što ona zna o filmu? Ljudi si prisvajaju događaje. Rekla sam joj baš ste imali sreću, jer mi nismo ništa znali. Svi me ispituju hoda li s Garyjem Tiltonom, odgovaram da ne smijem reći, tako se čini da sam upućenija. Zbog čega tolika tajnovitost oko toga? Trebala bih biti sretna, a nisam sretna. Cristal misli da nije trebala odjenuti haljinu s Cannesa i da je bila prejako našminkana, no kad to Cristal kaže, to ništa ne znači, možda se sad kad ima ljubavnika počne malo dotjerivati, rekla mi je da je trudna, nisam rekla da znam, ali, zamisli, gotovo

sam je pitala s kim. Ni glasa od Aurelije. Žrtvuješ im najveći dio svog života, a jednoga dana nemaš više nikoga, doista nikoga. Jesam li još uvijek lijepa? Znam da si mi to već rekao, ali to mi treba ponavljati, to mi treba ponavljati, jer znam da nije istina.

FERNAN: Lijepa si.

PILAR: Uz kćeri izgledam kao osušena jabuka.

FERNAN: Privlačnija si od svojih kćeri.

PILAR: Pretjeruješ.

FERNAN: Imaš više svježine.

PILAR: Više svježine?... Tim bolje. Uvijek sam vodila zdrav život. Lijepo je vrijeme, ali park je tužan. Ne volim zimu. Misliš li da me još očekuju lijepi dani?

FERNAN: Lijepi dani ovise o nama.

PILAR: Nije prekasno?

FERNAN: Pili, danas ti ne treba ni trava, ni drveće, ni grmlje. A da odemo u Ulicu Velasquez kupiti ogrtač s ovratnikom od lisičjeg krzna?

PILAR: Prenapadan je. Vidi se da je austrijski.

FERNAN: Pa što?

PILAR: Ne izgleda li previše austrijski?

FERNAN: Ako ti se sviđa?

PILAR: Sviđa mi, ali ne znam bih li se usudila nositi ga.

FERNAN: Onda kupimo nešto drugo, nešto što će te razveseliti. Danas mi se troši, dosta mi je ovih vrabaca, želimo buku, automobile i izloge.

PILAR: Bole me noge.

FERNAN: Kupimo cipele.

PILAR: Cipele s niskom petom?

FERNAN: Cipele s niskom petom su za hodanje po šljunku.

PILAR: Vučem te unatrag. Kočim te, ljubavi.

FERNAN: Nema te žene koja je u stanju zakočiti me.

PILAR: Tako si mlad. Tako pun oduševljenja.

FERNAN: Mi smo mladi i puni oduševljenja i mi ćemo gospodski živjeti, hoćeš li se udati za mene?

PILAR: Što si rekao?... Ponovi, ponovi, nisam sigurna da sam čula...

27. Monolog.

GLUMAC (*koji glumi Mariana*):

Aurelia,

ponekad se zapitam što će biti s nama,

sve je manje tema za razgovor,
ima dana kada nalikujemo na dva
stranca na kraju puta,
ideš sa mnom izabrati naočale,
imaj samilosti,
ne želim postati poput onih tipova što ih možemo
vidjeti
na televiziji, kohorta sablasti,
gavran crna kosa i lude čorkice,
Pilar se udaje za upravitelja zgrade,
svijaju gnijezdo,
guguću po kutovima,
poljupci u prolazu,
kad se pretvorim u bijednog starca,
i povedeš li me na slavlje u svoje mjesto u
Ekstremaduri,
bacit ću se s vrha kioska,
čemu živahan kraj,
čemu to oponašanje mladosti.
previše pijem.
Previše.
Pročitao sam u nekoj knjizi da su ljudskom mozgu
potrebni zbrka i nered,
iz jasnoće ne proizlazi ništa dobra,
Sergio Morati mi je rezervirao sobu do svoje
u svom azilu,
kada je doznao da ga žena vara, slistio je bocu
votke i kleknuo nasred ceste preklinjući automobile
da ga
zgaze,
posljednji put kad sam ga vidio rekao je da ga je
pri 180 na sat na autocesti
pretekao zec,
uvjeravam te, rekao mi je, bio je zec.
Ne ostavljam me samog, dodi sa mnom kupiti
naočale,
još uvijek želim na nešto nalikovati,
pred razredom, naročito, istina, pred
onom droljicom od Axanche Mendes,
Pomozi mi, Aurelia,
Skupi svog mužića,
pa i ne držim se tako loše za pedesetogodišnjaka.
Bilo bi dobro da ubijete svoje likove, Olmo,

prije nego što se raspadnu,
prije nego što završe kao stvarni
ljudi,
svatko u svom kutu,
umirući polagano,
sa svojim glupim snovima,
odbačeni uz put
poput krpe,
glupi snovi,
a onda ni njih više nema.
Neće vas dugo poštovati ako ne
iskoristite svoje pravo upravljanja životom i smrću,
sve ćete izgubiti budete li samilosni,
prije ili poslije morat ćete se pokazati radikalnijim,
dragi moj Olmo.

28. Španjolski komad

Aurelia.

AURELIA: Svakoga sam utorka prelazila rijeku
kako bih došla k vama
prelazila bih je u dolasku i u odlasku,
u odlasku bih se često zaustavila i promatrala
vodu,
melankolične naplavine
ili svjetlucave večernje valove,
navečer nas okruži neka svjestlost što pročišćuje
srce,
elementi nam priteknu u pomoć, a da ni sami ne
znamo
kako.
Predstavila sam vam se ništa ne očekujući.
A ipak sam očekivala nešto, kao što nešto
očekujemo od života,
čim načine prvi korak,
svi ljudi očekuju nešto od života,
nešto što nema imena i o čemu ništa ne znaju,
neku vrstu ublažavanja samoće, u bilo
kojem obliku,
čak i neko ozbiljno mjesto,
neki poseban dar.
Želite li da vam danas ja, budući da je ovo posljed-

nji put što se vidimo, odsviram Preludij?
To je moj posljednji adut, gospodine Kiš,
odsvirat ću ga prema objašnjenjima koja sam vama
davala,
bez riječi,
bez slika,
ustat ćete,
okrenuti se i gledati me,
vidjet ćete da nisam rezignirana
što bi se moglo zaključiti po mom
izgledu, po mom brižljivo složenom kaputu tamo na

stolici i mojoj
torbi s partiturama,
vidjet ćete tugu bez milosti
i izmamljivanje radosti,
ustanite,
ne bojte se,
ne želim biti uistinu voljena.

*Gospođica Wurtz sjedne i zasvira Mendelssohnov
Preludij br. 5.*

PREMIJERE

TEMAT

PORTRET

FESTIVAL

RAZGOVOR

IZ RUKOPISA

IZ POVIJESTI

TEORIJA

MEĐUNARODNA
SCENA

NOVE
KNJIGE

DRAMA

KRAJ